T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kemalettin Tuğcu

ÇOCUKLARA OKUMAYI SEVDİREN YAZAR

Hazırlayan
Mustafa Ruhi Şirin

© T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
3615

ANMA VE ARMAĞAN KİTAPLARI DİZİSİ
51

ISBN: 978-975-17-4088-5

Genel ağ: www.kulturturizm.gov.tr
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

Hazırlayan
Mustafa Ruhi Şirin

Redaktör
Dr. Tacettin Şimşek

Deşifre, Tashih
Yasemin Ünal

Portreler
Mustafa Delioğlu, Saadet Ceylan, Serap Deliorman, Soner Hızarcı

Fotoğraflar
Tuğcu Ailesi, Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Okulu Kemalettin Tuğcu Arşivi

Tasarım
Bekir Kenan Coşgun

Baskı
İmak Ofset Basım Yayın
Atatürk Caddesi Göl Sokak No:1 , 34197
Yenibosna, Bahçelievler/İstanbul
Telefon: 444 62 18
Genel Ağ: www.imakofset.com
e-posta: info@imakofset.com

Birinci Baskı
Baskı Yeri ve Tarihi: İstanbul, 2018
Baskı Adedi: 1500

Kemalettin Tuğcu : çocuklara okumayı sevdiren yazar / editör: Mustafa Ruhi Şirin ; redaktör : Tacettin Şimşek ; portreler : Mustafa Delioğlu... [ve başk.] ; fotoğraflar : Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyat Okulu Arşivi -- 1. bs. -- Ankara : Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018.

464 s. : rnk. res., fotog. ; 27 cm. – (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü ; 3615. Anma ve Armağan Kitapları dizisi ; 51)

ISBN : 978-975-17-4088-5

1. KEMALETTİN TUĞCU – BİYOGRAFİ. 2. ÇOCUK EDEBİYATI – TÜRK YAZARLAR.

1. Şirin, Mustafa Ruhi, haz. 2. Şimşek, Tacettin 3. Delioğlu, Mustafa 4. Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyat Okulu Arşivi

818.4209

Kemalettin Tuğcu

ÇOCUKLARA OKUMAYI SEVDİREN YAZAR

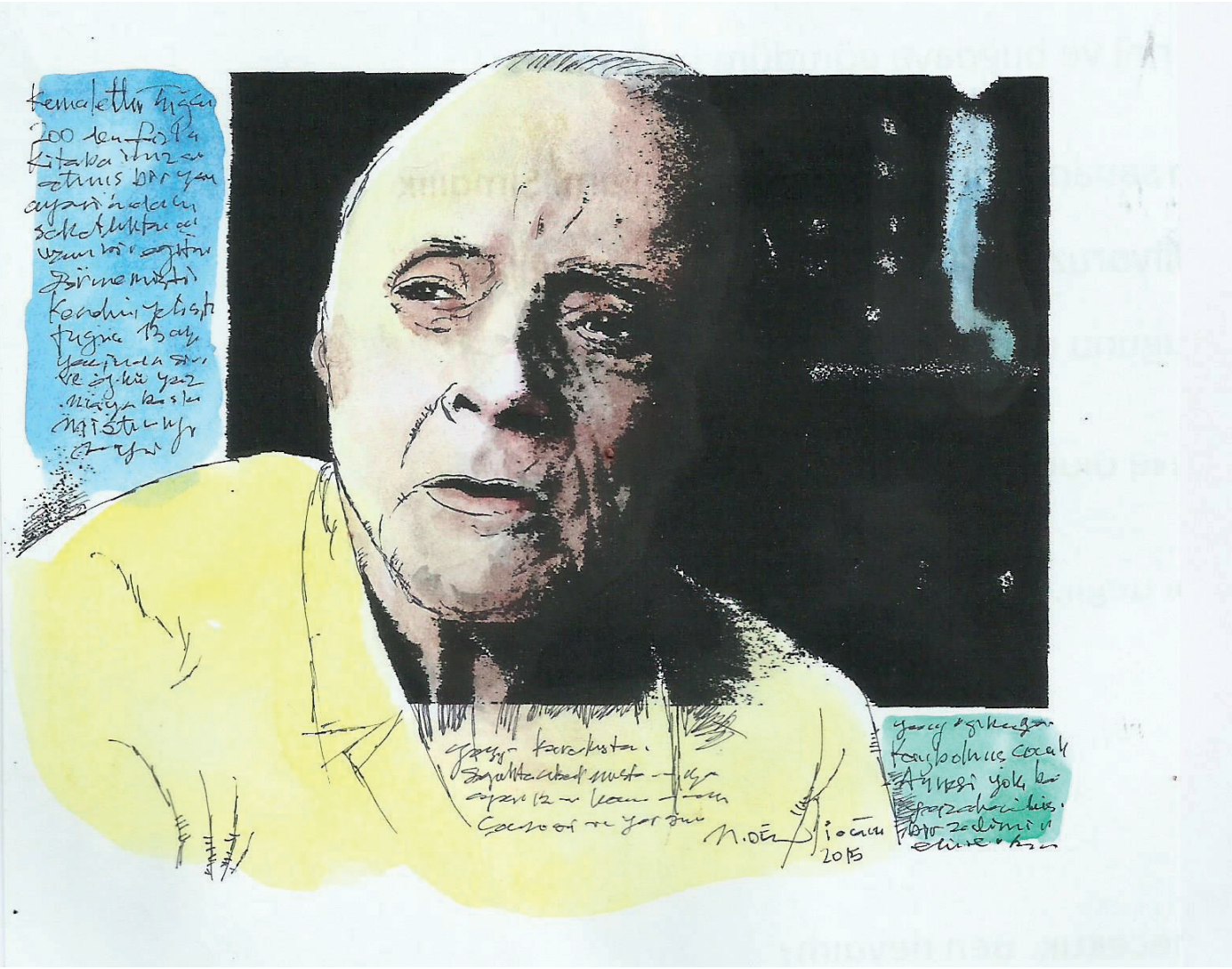

Mustafa Delioğlu

ÖN SÖZ

Kemalettin Tuğcu (1902-1996) ülkemizde en çok kitap yazmış, en çok kitap yayımlamış ve çocuklar tarafından kitapları en çok okunmuş seçkin yazarlarımızdandır. Tamamen bilinçli bir yönelişle aile ve çocuğu merkeze alarak popüler aile, çocuk ve gençlik romanları yazmayı tercih etmiş olması seslendiği kuşaklara okuma kültürü aşılaması açısından son derece önemlidir. Tuğcu, güç koşullar içindeki çocuk tiplerini topluma kazandırma anlayışına göre yazmayı sürdürmüştür. Bu yönüyle Tuğcu iradeli çocuk anlayışını yazarlığının hareket noktası kabul ederek kalemini duygu ve vicdan eğitimine adamıştır.

Kemalettin Tuğcu romanlarında mekân olarak İstanbul yanında köy, kasaba ve mahalle hayatı içinde yoksul, öksüz, yetim ve engelli çocuk kahramanlara ağırlıklı olarak yer vermiş bir dönem yazarıdır. Şefkat ve merhamet öğretmeni yazar tutumunu benimsediği için toplumsal sorunların çözümüne yönelmediği gerekçesiyle ideolojik çevrelerin eleştiri odağı olmuştur.

Tuğcu çok yazdığı ve çok okunduğu dönemlerde hakkında hiçbir araştırma yapılmamış bir yazarımızdır. İlk kez bu armağan kitapta yayınlanacak kronolojisinden öğrendiğimize göre, 1990'lı yıllara kadar Tuğcu'yu eleştirenlerin ve savunanların görüşleri birkaç cümlelik değinilerden oluşmaktadır. Bu eleştirilerde öne çıkan engellilik, aşırı duygusallık ve melodram konularında henüz bilimsel çalışmalar yapılmamıştır.

Edebiyat kamusunun Tuğcu'yu küçümsediği yıllarda çocuk edebiyatı çevresi de onu savunamamıştır. Bu nedenle Tuğcu'yu küçük umutlarını paylaştığı çocuk okurların savunmuş olması dikkat çekicidir.

Geleneksel çocukluk anlayışı modern ve postmodern çocukluğa doğru evrildikçe Tuğcu'nun kitaplarına ilgi azalmaya başlar. Türkiye'de çocuk ve ilk gençlik çağı okurları tarafından okunan bu yazarımızın kitaplarına çocukların ilgisi zaman içinde azalır. Medya toplumunda oluşan yeni çocukluk popüler çocuk kültürü sarmalı içine girdikçe Tuğcu'nun kahramanları sahneye çıkamaz olur. Bu süreç aynı zamanda Türkiye'de çocuk ve çocukluğun evrildiği bir dönemdir.

Kemalettin Tuğcu bir yandan çocuk ve çocukluk tarihi, öte yandan Türk çocuk edebiyatı tarihi içinde ve toplumsal hafızada iz bırakmış öncü bir çocuk yazarımızdır. Ancak hiç kuşkusuz Tuğcu'nun asıl önemi yarım yüzyıl boyunca çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmış bir yazar olmasıdır. Bu nedenle *Kemalettin Tuğcu: Çocuklara Okumayı Sevdiren Yazar* kitabını yayımlamayı bir vefa borcu biliyoruz.

Bu vefa borcunu yerine getirenlere teşekkür ediyor; yazarak yaşamış, çocuklarımızın dünyasında iz bırakmış Kemalettin Tuğcu'yu saygıyla anıyorum.

Mehmet Nuri ERSOY
Kültür ve Turizm Bakanı

SUNUŞ

Çocuklara Okumayı Sevdiren Yazar
Kemalettin Tuğcu Kitabı İçin

Kemalettin Tuğcu doksan dört yıllık ömrünün seksen bir yılını yazı yazarak geçirmiş bir yazardır. On üç yaşında başlayan yazı hayatı boyunca kendi kendini yetiştirmiştir. Kendi tuttuğu defter kayıtlarına göre Tuğcu, 439 çocuk kitabı, 4 çeviri, 4 filme alınan roman, 3'ü tefrika olmak üzere "büyük romanlar" başlığı altında 29 yetişkin kitabı, henüz yayımlanmamış ve yayınevlerine teslim ettikten sonra kaybolmuş dosyaları hariç 476 kitap kaleme almıştır. Yazarlık serüveni henüz araştırılmadığı gibi, hakkında yazılan eleştirilere ne kendisi ne de edebiyat kamusu cevap vermiştir.

Kemalettin Tuğcu, çocuk edebiyatı tarihi kadar, çocuk ve çocukluk tarihimiz bakımından da önemli yapı taşlarından biri kabul edilir. Çocuk ve çocukluktaki hızlı değişime rağmen, Tuğcu'nun çocuk anlayışında değişiklik olmamış ve geleneksel-korumacı çocuk anlayışına dayalı yazarlık tutumunu sürdürmüştür. Bu yönüyle Tuğcu bir dönem yazarıdır.

Çocuk kitaplarındaki "hakiki çocuk" tiplerini-kahramanlarını eğitmekten geri durmadığı için de sürekli eleştirilmiştir. Bunun bir nedeni, 1980'li yılların ortalarına kadar çocukların en çok okuduğu yazar olmasıdır. Tuğcu'yu pedagojik yönden eleştirenler hiç de az değildir. Buna rağmen çok okunduğu yıllarda ve vefatından bu yana yirmi bir yıl geçtiği hâlde, niçin okunduğu konusu ön yargılarla geçiştirilmiş ve bugüne kadar araştırılmamıştır.

Kemalettin Tuğcu: Çocuklara Okumayı Sevdiren Yazar kitabı, "*Kemalettin Tuğcu nasıl bir yazardır?*" sorusunu çok farklı boyutlarda yorumlamak amacıyla hazırlanmıştır. Tuğcu kitabı, bir yönüyle bir Tuğcu savunması, öteki yönüyle bir vefa ödevi olarak öngörülmüştür.

Kemalettin Tuğcu'nun sadece çocuklar için yazdığı 1955 sonrasında Türkiye'de bugünkü anlamıyla modern çocuk edebiyatı henüz gündeme gelmemişti. Tuğcu, çocuk kitaplarıyla çocuk sahnesine çıkar ve 1980'li yılların ortalarına kadar çocuklar tarafından en çok okunan yazar olma özelliğini sürdürür.

Tuğcu hem çocukluğuna hem de engelli oluşu nedeniyle yazmaya bağımlı olduğunu açıklamış bir yazardır. Kendi ifadesiyle söylemek gerekirse yazarlığı, "marazi bir tutku"dur. Çocuklar için ayrı bir edebiyat olmadığını savunan, buna karşılık yayımlanmamışları ile birlikte dört yüz yetmişe yakın çocuk kitabı yazmıştır.

Kemalettin Tuğcu, ağırlıklı olarak engellilik, duygusallık ve melodram ekseninde eleştirilmiş bir yazardır. Kimilerine göre "duygusal sömürü" nedeniyle de eleştirilmiştir. Kimilerine göre Tuğcu, "duyarlılığı" göz ardı edilerek eleştiri oklarına hedef olmuştur. Kemalettin Tuğcu'ya yönelik eleştirilerde en önemli eksiklik ise yazarın yaşadığı dönem dikkate alınmadan eleştirilmiş olmasıdır.

Bir dönem yazarı olarak Kemalettin Tuğcu, soyut aile ve çocuk tipleri yerine toplumsal gerçeklikle bire bir örtüşen aile ve çocuğu yazarlığının anahtar kavramı durumuna getirmiştir. Fakir, öksüz, yetim, engelli, İstanbul'un kenar mahallelerinde yaşayan çocuklar ve köy çocukları romanlarının arasında öncelikli bir yere sahiptir. Kitaplarında masal ya da hayali kahramanlara yer vermemiş, hayata tutunmaya çalışan çocuk tiplerini yazmayı tercih etmiştir. Değişen aile çevresi, köy ve şehir hayatı Tuğcu anlatılarında öne çıkan sosyal boyutu oluşturur. Yaşlı insanlar ve çocuklar popüler çocuk romanlarının başat kahramanlarıdır.

Kemalettin Tuğcu, İstanbul'da doğmuş ve büyümüş, İstanbul'un değişim ve dönüşümüne hüzünle tanıklık etmiş bir İstanbul yazarıdır. Çocuk ve yetişkinler için yazdığı kitaplarının ortak mekânı İstanbul'dur ya da kahramanların çoğunluğu İstanbul'la ilişkilidir.

Tuğcu, kendi ifadesiyle söylemek gerekirse "küçük insan" tipleri üzerinden hayallerini gerçekleştirmiş bir yazardır. Sosyal içerikli temalar ile biçimsel ve eğitsel gerçekçi yaklaşımın iç içe geçtiği kitaplar yazmıştır. Tuğcu'nun yazarlığı duygu ve vicdan eğitimine odaklı bir yazarlık tutumunu içerir. Kitaplarında iyiler hep kazanır. Kemalettin Tuğcu, hiç tükenmeyen küçük umutların yazarıdır. Biçimsel gerçekçi ağırlıklı tutumu nedeniyle bu yazar grubu içinde yer alsa da çocuk kitabı yazarlığı açısından hiçbir akım ve yazar grubuna uymayan, kendisiyle başlamış, tekil bir yazar örneğidir.

Modern ve postmodern çocuk kültürü, geleneksel çocuk anlayışını dönüştürdükçe Tuğcu'nun geleneksel çocuk anlayışı geride kalmaya başlar. Tuğcu'nun kitaplarına ilginin azalmaya başlaması ile modern ve postmodern çocuk imgesi arasındaki çatışma kaçınılmaz olur. Yeni çocukluk sosyolojisi karşısında Tuğcu'nun kitapları 1990'lı yıllara kadar direnebilmiştir.

Tuğcu'nun yazarlık felsefesi, bütün yoksunluklara ve her engele rağmen her yaştan insan başarabilir, şeklinde özetlenebilir. Kemalettin Tuğcu, en çok okunduğu yıllarda bile edebiyat kamusu tarafından dışlanmış ve küçümsenmiş bir yazardır. Buna rağmen Türk çocuk edebiyatı tarihi içinde ve özellikle çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılma süreçlerinde iz bırakmış yazarlar arasında ilk sırada adından söz ettirmiştir.

•••

Kemalettin Tuğcu: Çocuklara Okumayı Sevdiren Yazar kitabı üç yıl boyunca sürdürülen çalışmalar sonunda hazırlandı. İlk yazısının yayımlandığı 1932 tarihinden vefatına kadar yazdığı çocuk dergileri tarandı. Gazetelerin kültür sanat sayfaları gözden geçirildi. Ya-

yımlanmış çocuk kitapları yanında henüz yayımlanmamış olanları da dikkate alındı. Kendisiyle ilgili üç belgesel ve hakkında yapılan yüksek lisans tezleri incelendi. Daha da önemli olan, eksiklerine rağmen ilk kez *Kemalettin Tuğcu Kronolojisi*'nin hazırlanmış olmasıdır.

Kemalettin Tuğcu kitabında Tuğcu'nun yazdığı ve tamamı hiçbir yerde yayımlanmamış *Yazarak Yaşadım* yazısına yer verilmiştir. Yazarlık tutumunu ve yaklaşımını açıkladığı bu metin, "*Kemalettin Tuğcu nasıl bir yazardır?*" sorusu üzerinde çalışma yapacaklar için pusula işlevi görecek önemli bir metindir. Tuğcu'nun yazarlık serüvenine tanıklık etmek ve yazarlık tutumuna açıklık getirmek amacıyla birkaç söyleşisi de bu amaçla yer aldı kitapta.

Kemalettin Tuğcu kitabında yer alan yazıların çoğunluğunu çocukken Kemalettin Tuğcu'nun kitaplarını okumuş yazarların yazmış olması kitabın en önemli özelliklerinden biri olmuştur. Bu bağlamda Kemalettin Tuğcu hakkında görüş açıklamış yazarların görüşlerine de yer vermeyi tercih ettik.

Kemalettin Tuğcu kitabı, Tuğcu'nun bütün yönlerini kapsadığı iddiasında değildir. Böyle bir çalışma çok yönlü araştırmaların yapılmasını gerektirir. En önemli eksiklik ise aile fotoğrafları dışında Tuğcu'ya ait bir arşiv ve kütüphanenin olmamasıdır. 1930'lu yıllardan bu yana yazı yazmış ve kitapları yayımlanmış bir yazar için çok az sayıda nitelikli araştırma yapılmış olmasına karşılık, özellikle 1960'lı yıllardan sonra hakkında gazetelerde çok sayıda haberin yer almış olması ilginçtir. Buna karşılık gazetelerin kültür-sanat sayfalarında en az yer bulmuş bir yazardır Tuğcu. Bugünkü tarih itibariyle belirtmek gerekirse Anadolu Ajansı'nın kayıtlarında tek bir kare fotoğrafı bile bulunamamıştır. Gazetelerin arşivleri için de benzer bir durum olduğunu belirtmek gerekir.

Kemalettin Tuğcu kitabının hazırlanmasında Çocuk Vakfı'nda biriktirilen küçük de olsa bilgi ve belgeler cesaretlendirici olmuştur. Aile çevresinden alınan çok az sayıda belge ve fotoğrafı da böylece bir araya getirmiş ve kitaba yansıtmış olduk.

Kemalettin Tuğcu: Çocuklara Okumayı Sevdiren Yazar kitabı, bu kitapta yazı ve emeği geçenlerin ortak bir vefa ödevi olarak okunmalıdır. Öncelikle Tuğcu ailesine, Fatma Gülsevin ve Ergin Acır'a, Mehmet Yaman, Leyla ve Nemika Tuğcu'ya ilgileri için; kitaba yazıları ile destek veren yazarlarımıza; kitabın hazırlık aşamalarında ve metinlerin deşifre edilerek yazılmasındaki özverili çalışmaları nedeniyle Yasemin Ünal'a; kitabın son okumasını özenle yapan Dr. Tacettin Şimşek'e; kitabın basımını üstlenen T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığına ve emeği geçen herkese içtenlikle teşekkür ederiz.

Mustafa Ruhi Şirin

Nişantaşı, 2 Mart 2018

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ Mehmet Nuri Ersoy / **7**

SUNUŞ Mustafa Ruhi Şirin / **9**

17 / GİRİŞ
ÖZ GEÇMİŞİ VE YAZARLIK HAYATI

"Kendim İçin Yazan Bir İnsanım" Kemalettin Tuğcu Kronolojisi / Mustafa Ruhi Şirin / **19**

Yazarak Yaşıyorum Çocukluğum / Kemalettin Tuğcu / **45**

87 / BİRİNCİ BÖLÜM
ESERLERİ ETRAFINDA

Kemalettin Tuğcu / İnci Enginün / **89**

Kemalettin Tuğcu'nun Çocukları / Tacettin Şimşek / **97**

Kemalettin Tuğcu ve Çocuk Edebiyatı / Nemika Tuğcu / **115**

Kemalettin Tuğcu'nun Hikâyelerinde Umut Anlatısı / Vefa Taşdelen / **119**

Kemalettin Tuğcu'nun Eserlerinde Yalıtılmışlık / M. Fatih Kanter / **127**

Genç Kuşaklara Kitap Okumayı Söktürmüş Bir Yazar: Kemalettin Tuğcu / Turan Yüksel / **137**

Kemalettin Tuğcu İçin Çocukların Önemi / Fulya Çelik / **141**

Kemalettin Tuğcu Romanlarının Sosyolojik Zemini / Beyhan Kanter / **147**

Kemalettin Tuğcu'yu Anlayabilmek / Medine Sivri / **155**

Bir Vicdan Muhasebecisi Kemalettin Tuğcu / Nezahat Özcan / **161**

Gerhart Hauptmann'ın "Hat Bekçisi Thiel" Adlı Öyküsüyle Kemalettin Tuğcu'nun "Üvey Anne" ve "Üvey Baba" Adlı Öykülerinde Şiddet Olgusu ve İletişim Çatışmaları / Ayhan Selçuk / **169**

Kemalettin Tuğcu Üzerine / Şahin Şimşek / **179**

189/ İKİNCİ BÖLÜM
ÇOCUKLUĞUN YAZARI

Kemalettin Tuğcu Nasıl Bir Yazardır? / Mustafa Ruhi Şirin / **191**
Kimsesiz Çocukların Kimsesiz Yazarı: Kemalettin Tuğcu / Fatih Erdoğan / **223**
Kemalettin Tuğcu Edebiyatı / Gülten Dayıoğlu / **231**
İlk Okuma Durağım / Turan Karataş / **233**
Kemalettin Tuğcu Beni Ağlatamadı / Mustafa Balel / **239**
Bahçıvan / Kemal Sayar / **245**
Çocukluk Sokağında Bir Yetim / Betül Tarıman / **247**
O Benim Yerimde Olabilirdi, Ben de Onun... / Cihan Aktaş / **251**
Kemalettin Tuğcu ile Zamanda Yolculuk / Nur İçözü / **257**
Yüreklere Dokunan Yazar Kemalettin Tuğcu / Mehmet Güler / **259**
Acının Yazarı! / Nemika Tuğcu / **263**
İyilik Ağacından / Mehmet Aycı / **265**
Okuduğum İlk Kitap / Hidayet Karakuş / **267**
"Korkunç Yıllar" / Murat Yalçın / **269**
Kanonik Bir Yazar Olarak Kemalettin Tuğcu / Kâmil Yeşil / **271**
Çocukluğumun Gülle Yürekli Yazarı / Fatma Pekşen / **277**
İçimizden Bir Yazar, Kemalettin Tuğcu / Mustafa Uçurum / **279**
Kemalettin Tuğcu ve Çocuk Gelişimi Üzerine Kısa Bir Değini / Salih Mercanoğlu / **281**
Hüzün Senfonisi Yahut Kemalettin Tuğcu Kitapları / Osman Koca / **283**
Kemalettin Tuğcu Gerçek miydi? / Eşref Karadağ / **287**
O Kitaplarda Aradığım Neydi? / Mehmet Nuri Yardım / **289**

293 / ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TUĞCU KENDİNİ ANLATIYOR

Kemalettin Tuğcu'yla Bir Ömür Boyu: Nemika Tuğcu Söyleşisi / Nemika Tuğcu / **295**
Kemalettin Tuğcu'yla "Çocuklar İçin Yazmak" Üzerine / O. Olcay Yazıcı / **303**
Kemalettin Tuğcu ile "Yazarlığı" Üzerine Yazmaya On Üç Yaşımda Başladım / Mustafa Ruhi Şirin / **309**

Orhan Pamuk ile Kemalettin Tuğcu Üzerine Söyleşi "Kara Kitap'ı Yazarken Ondan Bir Şeyler Öğrendim" / **315**

315 / DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FARKLI KEMALETTİN TUĞCU PORTRELERİ

Cumhuriyete Kanat Gerenler: Kemalettin Tuğcu / **319**

"Adam ve Çocuk" Kemalettin Tuğcu Belgeseli / **329**

Portreler Galerisi: Kemalettin Tuğcu / **339**

İçindeki Çocuk İçin Yazan Adam: Kemalettin Tuğcu (Nemika Tuğcu, Turan Yüksel, İnci Enginün, Gülten Dayıoğlu, Fatih Erdoğan, Mustafa Ruhi Şirin.) / **347**

Kemalettin Tuğcu İçin Vefa Ödevi / Günlük / Mustafa Ruhi Şirin / **375**

399 / BEŞİNCİ BÖLÜM
TUĞCU'NUN ARDINDAN

Kemalettin Tuğcu / Ali Sirmen / **401**

Kemalettin Tuğcu'yu Kaybettik Küçük Dünyaların Romantiği Artık Yok... / Mevlâna İdris / **404**

Hep Aynı Efsaneyi Yazdı / Zeki Coşkun / **403**

Çocukluk Arkadaşımdı Kemalettin Tuğcu / Refik Durbaş / **407**

Çocukluğumuzun Sahici Dünyası: Kemalettin Tuğcu / Fatma Barbarosoğlu / **409**

"Kıyamet Çiçekleri" / Ülkü Tamer / **411**

413 / ALTINCI BÖLÜM
KEMALETTİN TUĞCU BİBLİYOGRAFYASI

Kemalettin Tuğcu'nun (Hazırladığı) Kitap Listesi / **415**

Kemalettin Tuğcu Bibliyografyası için Ön Taslak / Selim Uğurlu, Mustafa Aldı, Beyhan Kanter / **423**

435 / YEDİNCİ BÖLÜM
KEMALETTİN TUĞCU'DAN SEÇMELER

Yetişkinler için Yazdığı Şiir Örnekleri / **437**

Çocuklar için Yazdığı Şiirler / **445**

Çocuk Hikâyesi Örnekleri / **451**

PORTRELER

Saadet Ceylan / (s. **432**)

Mustafa Delioğlu / (s. **5** - s. **441**)

Soner Hızarcı / (s. **447**)

Serap Deliorman / (s. **462**)

ÇOCUKLARA OKUMAYI SEVDİREN YAZAR

Kemalettin Tuğcu

KEMALETTİN TUĞCU'NUN HİKÂYELERİNDE

UMUT ANLATISI

Vefa Taşdelen*

Giriş

Bakıldığında Kemalettin Tuğcu hikâyelerine iki tür eleştirinin yöneltildiğini görebiliriz. Bunlardan biri estetik, diğeri varoluşsal çerçevede ortaya çıkar. Bu eleştirilere göre, Tuğcu'nun kitapları, estetik açısından zayıf metinlerdir; öyle ki, onlarda bir sanat bulmak neredeyse imkânsızdır. İçerik açısından ise okuyucuyu hüzne ve gözyaşına boğan, acıma ve merhamet duygularını yoran karamsar anlatılardır.

Kullanılan bakış açısına göre, bu tür eleştiriler getirilebilir; ancak Tuğcu'nun hikâyelerinde farklı bakış açılarını hak edecek özellikler de vardır. Bu yazıda söz konusu eleştirilere cevap verecek, onların haklılığı ya da haksızlığı konusunda bir yargıda bulunacak değilim; ancak kendi öznel deneyimim çerçevesinde, Tuğcu hikâyelerine "bir umut anlatısı" olarak bakmanın da mümkün olabileceğini dillendirmeye çalışacağım. Bu bağlamda cevap arayacağım sorular şunlardır: Tuğcu'nun öne çıkardığı tipler gerçekten karamsar tipler midir? Tuğcu'nun hikâyeleri, çaresizlik ve umutsuzluk duygusu veren kara anlatılar mıdır, yoksa ne olursa olsun, zorluk karşısında yılgınlık göstermemeyi, acıya teslim olmamayı, sabretmeyi, dirençli ve iyimser olmayı telkin eden umut anlatıları mıdır? Onun hikâyelerindeki pedagojik ve varoluşsal dokuyu yakalayabilmek için bu soruları sormak önemli görünüyor.

1. Benim Hikâyem

Kemalettin Tuğcu hakkında yazacağım bir yazıya nedense kendi hikâyemi anlatarak başlamak bana daha çekici, hatta gerekli görünüyor. Bunu yapmazsam, yazının eksik kalacağı, ne kadar anlatırsam anlatayım yine de bir şey söylemiş olmayacağım hissi var içimde. Birkaç cümle ile de olsa kendi hikâyemi anlatabilirsem bu yazının temelinde

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi.

yatan gerekçeyi daha iyi açıklamış, Tuğcu'ya karşı olan vefa borcumu daha iyi ifa etmiş olacağım.

Ortaokul yıllarımdı. Tuğcu hikâyelerini elimden düşürmediğim günlerdi. Annem hastaydı ve babam daha fazla çaresizdi. Ben taze bahar esintileri arasında üşüyerek daha çok içime çekildiğimde, hüzne gark olmuş bir şekilde İnebolu'nun eski ve dar sokaklarından geçerken Tuğcu'nun bakışıyla tazelendiğimi, derlenip toparlandığımı, acıya ve yıkıma karşı dirençli hâle geldiğimi hisseder gibi oluyordum. Bu basit ve sıradan hikâyelerde zoru kolaya, acıyı sevince, yoksulluğu zenginliğe, zayıflığı dirence, umarsızlığı çare ve umuda tebdil eyleyen, karanlığı aydınlığa çıkaran bir efsun vardı sanki. Tuğcu'nun basit, süssüz ve sade hikâyelerinin beni duygusal direnç noktasında sıkılaştırdığını hissediyordum.

Aradan şunca zaman geçmiş olmasına karşın, bugün de bu hikâyeci amcaya çok şey borçlu olduğumu hissederim ve zaman zaman çocukluğumda yediğim köy yemeklerine duyduğum özlem gibi, umuda ve iyimserliğe acıktığımda onun hikâyelerinde yeniden tazelenmek, canlanmak, saflaşmak, ayarlarıma yeniden dönmek isterim. Ne zaman yeni bir bakış, yeni bir umut ve iyimserlik, yeni bir sevinç aşısına ihtiyaç duysam, Tuğcu'nun bu yalın hikâyeleri gelir aklıma; tabiî ki, bir zamanlar duygularımı dönüştürdüğü, iyimserlik ve umut, yaşama gücü ve sevinç kattığı için; bir dost, bir terapist gibi duygularımı beslediği, zor günlerimde elimden tuttuğu için. O küçücük yüreğimde kopan fırtınayı biraz da olsa tatlı bir melteme dönüştürebildiği için, dağılan dünyamı derleyip toparlamama katkı sağladığı için, umudumu ve yaşama gücümü çoğalttığı için! Bu benim için unutulmaz bir katkıydı, ezilen ruhuma büyük bir destekti. Ve yine daha sonra okuduğum pek çok yüksek sanat örneği yapıtlardan aynı varoluşsal desteği bulamadığımı, hatta kimi durumda içimdeki varoluşsal kaygıyı iyice beslediklerini bile söyleyebilirim. Gerçi okuduğum her bir eser, beni duygu, düşünce ve kavrayış olarak zenginleştirdi, geliştirdi; ama dedim ya, umudu mayalayan şu saf, içtenlikli, tanıdık, doğal öz; pek azından Tuğcu'nun hikâyelerinde olduğu kadar güçlü ve içtenlikli bir şekilde yansıdı ruhuma. Anladım ki, bir eser sadece estetik olandan oluşmuyor, pedagojik ve varoluşsal olandan da oluşuyor; yaşama duygusunu desteklemesi, düşünme ve varolma tutumu kazandırması, bakmayı ve görmeyi yeniden öğretmesi de gerekiyor. Açıkça söylemek gerekirse bu yaşam bilgeliğinin, bu bozulmamış sağduyunun, değerli madenler gibi Tuğcu'nun eserlerinde zengin bir damar hâlinde yer aldığını görebiliyoruz.

2. Tuğcu'nun Hikâyeleri

Tuğcu'nun çalışmalarına hikâye mi, yoksa roman mı demeli; bunlardan en uygunu hangisidir? Bu konuda farklı görüşler öne sürülebilir. Bunlardan ilk akla geleni şudur: Onlar roman olamayacak kadar kısa, modern hikâye (*öykü*) olamayacak kadar uzun ve düz anlatımlardır. Onları, roman ve modern hikâye tarzı içinde değil de, sözlü gelenekteki hikâye anlatıcılığından izler taşıyan, roman ve modern öyküye geçişin ara

ürünleri olarak görmek uygun olabilir. Bu özelliğinden ötürü, bu makalede "hikâye" olarak adlandırılacaklardır.

2.1. Yalın Dünya: Tuğcu'nun hikâyelerinde yalın ve düz bir kurgu, süssüz ve sade bir anlatım durumu söz konusudur. Hikâyelerin başlangıcında hak etmedikleri muamelelere maruz kalan, denilebilirse "feleğin sillesini yemiş" kişilerle karşılaşırız. Hikâyelerin bütünündeki kurgu bu çerçevede ortaya çıkar. Annesiz babasız kalmış, gadre uğramış, haksızlığa maruz kalmış bu tipler, sabırları, dürüstlükleri ve içtenlikleri ile eninde sonunda kazanan taraf olurlar. Bu naif ve masalımsı kurgu, neredeyse Tuğcu'nun bütün eserlerinde görülebilir. Hikâyelerde basit bir kurgu, düz bir anlatım benimsenir. Onun önceliği edebiyat yapmak, sanatsal bir üretimde bulunmak değildir; sadece anlatabilmek, hadiseyi basit bir kurgu, yalın anlatımla, sevgi ve sabır değerleriyle işleyerek umuda dönüştürebilmektir. O, sanatın yüksek ve karmaşık dilini konuşmaz, böyle bir tutum benimsemez; gündelik dili taşır eserlerine, sıradan insanların sıradan duygularını taşır. Kurgu, dil ve anlatım sıradandır. Hikâyeleri, kahramanları birbirini tekrar eder gider. Ama yine de bir büyüleyicilik ve etkileyicilik vardır onlarda. Her bir anlatımla, bu umut yeniden dile gelir; iyi niyet kötülük karşısında bir kez daha zafer kazanır.

Estetik, Tuğcu'nun hikâyelerinde eksik olan bir şeydir; ama bu zaten kendisinin öncelemediği bir husustur. Tuğcu'nun hikâyeleri, bu hâliyle işlenmemiş madenler gibidir. Estetiğe dönüşebilmeleri için işlenmeleri, rafine olmaları, bir kurgu ve tasarım çerçevesinde yeniden ifade bulmaları gerekir. Bu dünyada insan duygularını yalın bir şekilde tanıyabiliyoruz, ama onların estetik bir değerde ortaya çıkabilmeleri için farklı bir işlemden geçmeleri de gerekir. Kemalettin Tuğcu bize hammadde sunar; insanların kıskançlıkları, bencillikleri, sevinçleri, üzüntüleri en yalın hâliyle eserlerine yansır. Bu hâliyle modern insanın karmaşık içyapısı ve kompleks ruh hâli karşısında âdeta bozulmamış, el değmemiş doğal alanlar gibidir onlar. Basit duyguları vardır, basit dünyalarda yaşarlar. Kendi doğal hâlleri içinde bulunurlar. Bu, modern insanın unuttuğu bir şeydir. Tuğcunun öne çıkardığı tiplerin, günümüz insanına şaşırtıcı gelmesinin olası nedenlerinden biri de bu olabilir.

2.2. Tuğcu'nun Tipleri: Bir sanat eserinin başarısı, bir öykücü ve romancının ustalığı, hayat verdiği tiplerde de ortaya çıkar: Etkili ve unutulmaz tipler çizebilmiş midir? Belirli bir düşünceyi, ruh hâlini ve davranış biçimini temsil eden özgün bir "tip" ortaya koyabilmiş midir? Öne çıkmış, klasik niteliği kazanmış romancı ve hikâyecilerin, kimi durumda kendilerinden daha ünlü tipleri vardır. Onlar bu tiplerle yaşarlar, bu tiplerde yaşarlar; eserleri bu tipler üzerinden tartışılır, ele alınır. Belirli bir tip ortaya koymak, sanattaki ustalığın ürünüdür. Belirli bir tip demek, belirli bir karakter demektir. Belirli bir karakter demek, belirli bir ruh hâli, belirli bir dünya görüşü, belirli bir yaşama tutumu demektir. Belirli bir karakter demek, zaman içinde bir ses bırakmak, bir fikir, bir duygu, bir düşünce, bir espri ortaya koymak demektir. Tipler belirli yaşam biçimlerinin, belirli duyguların, belirli heyecanların, belirli görüşlerin temsilciliğini yaparlar.

Tuğcu'nun öne çıkmış, meşhur olmuş tipleri var mıdır, bu tartışılabilir; ama onun her romanında farklı rollerde, farklı isimlerde, farklı yaşam koşullarında insanlardan söz ettiğini görebiliriz. Bu kişilikler, kendi kendilerini geliştiren, hayattan kendi dersini çıkaran, kendi hayatının öğrencisi olabilmiş zeki, akıllı ve sağduyulu kişilerdir. Onlar bir saatin tik-taklarından, bir ırmağın akışına, bir çınarın ömründen bir çiçeğin renklerine bakıp dururken, varoluşun anlamına doğru uzanan sorgulamalar yaparlar. Öyle ki, sorgulama bir noktada niçin yaşadığımız konusuna gelip dayanır. Onlar, hayatın güzelliklerini algılayabilen tiplerdir. Dünyadan şöyle bir bakmış olarak geçip gitmezler; görürler, yaşarlar, hissederler ve şükrederler. Bu onda giderek bir inanma ve bağlanma duygusu oluşturur. Bu noktada umut, gündelik gelip geçici basit bir duygu olmaktan çıkarak Tanrı'nın varlığına duyulan inanca dönüşür. Bu ontolojik temel, sabra, sevince, yaşama duygusuna, iyiliğe, iyimserliğe doğru bir gerekçe oluşturur. Bir kahramanı şöyle der: "Hakikaten ben bir derenin durmadan akıp geçmesini zevkle seyrederim. Kıra gittiğim zaman bir kır çiçeğini koparmadan eğilir, renklerini, biçimini uzun uzun incelerim. Allah'ın büyük gücünü ve sanatını düşünürüm. Gözüme bir karınca ilişir. Kendisinden kat kat ağır bir çiçek tohumunu yuvasına götürmek için kan ter içinde kalır. Size gülünç gelen varlıklar beni saatlerce meşgul eder." Bu estetik ve varoluşsal duyarlık, onda bir yaşama tutumuna dönüşür. Öne çıkardığı tiplerin, mekânın, ortamın ve yaşam koşullarının iyileşmesi yönünde verdikleri emek, derleyici toparlayıcı ve düzenleyici tutumları, kuru bir ağacın yeşermesi gibi, hayatı yeniden yeşerten naif bir tutum olarak öne çıkar. Hepsi de bir direnç, bir sabır, heyecan ve umut ortaya koyarlar. Umut onlara yakışır, sevinç onlara yakışır, zafer ve mutluluk onlara yakışır.

Genel olarak bakıldığında Tuğcu'nun eserlerinde iyi ve kötü tipler vardır. Haksızlık yapan ve haksızlığa uğrayan tipler vardır. Ancak tıpkı masallarda olduğu gibi öne çıkan, kazanan, hep iyilerdir. Hak ve umut, mücadeleden başarı ile çıkar. Hikâyelerindeki umudu ve iyimserliği, yaşama gücünü, kendini gerçekleştirme ve arama azmini görmeyip de sırf acı ve gözyaşlarına odaklanmak, Kemalettin Tuğcu'yu, ondaki umudu, iyimserliği ve yaşama sevincini görmemek olur. Onun hikâyeleri, acıyı anlatmak için değil, umudu, zaferi ve sevinci netleştirmek için yazılır. Acı ve sevincin, umudun ve umutsuzluğun, hak ve haksızlığın karşıt görünümlerle belirgin kılındığı öykü ortamında, okuyucu, sürekli olarak bir ışığa doğru uçtuğunun farkındadır. Bilir ki, eninde sonunda her şey iyi olacak, darlık feraha kavuşacak, hak eninde sonunda yerini bulacaktır. İyiliğin ve umudun bu kadar güçlü bir şekilde vurgulandığı pek az eser vardır ve bu yaşama duygusu adına yapılır. Tuğcu'nun kahramanları umudu ve yaşama gücü olan kişilerdir, kötülükte yorulan ve iyilikte dinlenen kişilerdir. Her ne kadar etrafları, kendilerine sorun çıkaran, kendilerini yok etmeye çalışan tiplerle dolu da olsa, içlerindeki umut onları bir aydınlığa ve feraha doğru uçurur.

2.3. Zamanın Tanığı: Tuğcu, bir dönemin yazarıdır; o, hikâyelerinde kendi zamanına tanıklık eder. Kabaca 1930-1985 yılları arası olarak ifade edebileceğimiz bu dönem, ülkenin yokluk yılları, köyden şehre göç yıllarıdır. Göç, yeni bir hayat, yeni bir

umuttur; ama aynı zamanda alışılmış olandan, geleneksel olandan bir kopmadır da. Bu toplumsal hareketlilik esnasında pek çok acı ve sıkıntı çekilmiştir; ama bunlar hep daha iyi bir gelecek adına yapılmıştır. Bu tanıklıkta özellikle Türkiye'nin sanayileşme, şehirleşme/gecekondulaşma sürecinin belirleyici etkileri vardır. Bu yüzden Tuğcu'nun eserleri, bir yerden kalkıp başka bir yere giden, bir yerde yerleşen, bir yerden kopan bir yere bağlanan insanların hareketliliği ve arayışları çerçevesinde ortaya çıkar. Bu tür olayların edebiyattaki, sinemadaki ve insan varoluşundaki etkileri melankoli, melodram, geçmişe özlem ve geleceğe, bilinmeyen yerlere özlem duyma şeklinde ortaya çıkar. Bu duygusal yoğunluk sadece Tuğcu'nun kitaplarında görülmez, o dönemin filmlerinde, şarkı ve türkülerinde de görülür. Tuğcu'nun hikâyeleri, kendi zamanının edebiyatı, kendi zamanının sineması, kendi zamanının müziği ve toplum yapısı ile koşuttur. Modernleşme süreci, şehirleşme ve sanayileşme yanında bir zihniyet dönüşümünün, bir hayat anlayışının da ifadesidir. Bu dönem, zengin-fakir, köylü-kentli, cahil-okumuş ayrımının farkındalık düzeyine çıktığı bir dönemdir. Bu süreç beraberinde siyasi ve ideolojik çalkantıları, derin travmaları da getirmiştir. Tuğcu'da bir tür gerçekçilik, toplumculuk, bir tür köylü-şehirli, zengin-fakir edebiyatı vardır; ancak o bunları kendi döneminin yaygın eğiliminin aksine, ideolojik ve politik bir söylem çerçevesinde yapmaz; kendi naif bakış açısı çerçevesinde yapar.

Bu tanıklık dikkate alındığında, Tuğcu'nun hikâyelerinin, aynı zamanda bir "belge(-sel)" niteliği taşıdığı da görülebilir. O, hikâyelerinde bir mesleği, bir yaşam biçimini, bazıları artık günümüzde icra edilmeyen iş ve meslekleri tanıtır. Eski insanların davranış ve yaşam biçimleri onun eserlerinde muhafaza altındadır. İstanbul'un sokakları, mahalle hayatı, komşuluk ilişkileri, apartman hayatı, konuşma tarzları, jargonları, atasözleri, deyimleri, tüm zenginliği ile onun eserlerine yansır. Onlar dil açısından okunabilir, sınıfsal ilişkiler açısından okunabilir, eğitim anlayışı açısından okunabilir, folklorik yapı açısında okunabilir, çeşitli türdeki insan davranışları açısından okunabilir. Onun eserlerini yazarken, bu meslekler, bu yaşam biçimleri, bu faaliyet alanları üzerinde araştırmalar yaptığı, gözlemlerde bulunduğu, konuya ilişkin hikâyeler dinlediği bellidir.

Tuğcu'nun eserleri, uçsuz bucaksız bir bozkır gibidir. İçinde pek çok sürprizi, pek çok macerayı, pek çok yaşantıyı barındırır. Belki biraz masalımsı, biraz düşseldir, ama motiflerini gerçek hayattan alır; bulunduğu noktadan hayatın fotoğrafını çeker. Onun hikâyeleri, bu toprağın hikâyeleridir. Onun anlatıları, bizim insanımızın anlatılarıdır. Bu yüzden yabancı gelmez, farklı dünyalardan seslenmezler bize. İçtenlikli, yalın, yapmacıksız; kurguyu öne çıkarmadan doğrudan hikâyeye odaklanan bir anlatım biçimidir. Onun öne çıkardığı tipler, üreterek mutlu olan, umutla ve azimle hayata bağlanan, bu şekilde yaşama sevincini çoğaltan tiplerdir. Onlar, kendi mutluluğunu üreterek, kendi umudunu çoğaltarak, iyilik yaparak kazanırlar. Boş durarak, tüketerek, dedikodu yaparak değil. Sokakta yürürken, alıveriş yaparken, seyahat ederken, hayatın pek çok alanında onlarla karşılaşabiliriz. Onlar, hayatın içinden çıkıp hikâyelerin içine yer-

leşmiş gerçek tiplerdir. Çoban Mehmet, Kuklacı Recai, Temizlikçi Emine ve diğerleri hep tanıdık çehreleriyle çıkarlar karşımıza.

3. Bir Umut Anlatısı

Yukarıda da değinildiği üzere, Tuğcu'nun eserlerine yapılan en önemli eleştirilerden biri, bu hikâyelerin bir karamsarlık anlatısı, bir acı ve gözyaşı edebiyatı olduğu yönündedir. Gerçeği söylemek gerekirse Tuğcu'nun her hikâyesinde felakete uğramış, dara düşmüş kişilerin acıklı hikâyeleri vardır. Trajedinin, felaketin, sıkıntının olduğu yerde acı ve gözyaşı da vardır. Hayat bir noktada kırılmaya uğramış, bir noktada beklenmeyen hadiseler yaşanmış, talihsizlik kahramanları başkalarının ilgi ve merhametine muhtaç hâle gelmiştir. Hangi kitabını alırsak alalım, mutlaka feleğin sillesini yemiş kişilerle karşılaşırız; hikâye bu kişilerin hikâyesidir; onlarla başlar ve onlarla biter.

Gelecek zaman ne getirir, bunu kimse bilemez. Tuğcu, geleceğe yönelmeyi umut, azim, dürüstlük ve düzenlilik olarak anlar. Olup biten her ne varsa, kaderle insan iradesi arasındadır. İnsan iradesi çalışma ve gayret şeklinde ortaya çıkarken, kader kuşatıcı bir irade şeklinde tecelli eder. İnsan çalıştığı, azmettiği, inandığı, dürüst ve erdemli olduğu sürece umutlu olmalıdır; bu, insanın kendi elinde olan bir şeydir. Zamanın ne getireceğini, nelerle karşılaşacağımızı, nelere maruz kalacağımızı bilemeyiz; işte bu da kader ve talihle alakalı bir durumdur. İnsan iradesi dâhilinde olmayan bu noktada sabır ve tahammül devreye girer. Bu, edilgen bir tutuma karşılık gelmez; aksine kendi elinde olmayan ve kendi iradesi dâhilinde bulunmayan bir durum karşısında dirençli olma ve acıyı azimle umuda dönüştürebilme iradesini temsil eder. Onun kader anlayışı kendini pasifleştirmek ve güçlüğe teslim olmak şeklinde değil, çalışmak, azmetmek, kendi elinde olmayanlar konusunda ise sabırlı olmak şeklinde kendini gösterir.

Onun her eserinde umuda yolculuk vardır. Çekilen acı ve sıkıntılar umuda ulaşmak içindir. Hikâyeler, düşmenin ama aynı zamanda yeniden doğrulmanın, düşmenin ama güçlenerek hayata tutunmanın felsefesini de oluştururlar. Bu anlayışa göre, bir insanın başına her an beklenmedik olaylar gelebilir, varını yoğunu yitirebilir. Okuyucu bu hikâyelerden, dayanmayı, tahammül etmeyi, sabretmeyi, direnmeyi, iyimser ve umutlu olmayı öğrenir. İfadenin somut anlamıyla, onlar hayata tutunmak isteyen, bunun için çaba harcayan kişilerdir. Onlar daha güçlü ve daha dirençlidirler. Sanki sahip oldukları yoksulluk, acı, sıkıntı ve çaresizlik durumu, onlar için bir eksiklik değil bitmez tükenmez bir güç ve enerji kaynağıdır. Bu hâlleriyle hayat karşısında daha güçlü ve avantajlı konumda bulunurlar. Tuğcu'nun hiçbir kahramanı yoktur ki, sabrı ve umudu kendi içinde taşımasın, zorluklar karşısında azimle mücadele etmesin. Tuğcu, bize, zorluklar karşısında kendini geliştiren, hayatı yeşerten kişilerin hikâyesini anlatır. Bununla yeniden doğrulmayı, yeniden dirilmeyi, yeniden gülmeyi, yeniden yola koyulmayı öğretir.

Tuğcu, atıl insanların hikâyesini yazmaz; sıkılan, yorulan ve tükenen insanların hikâyesini yazmaz. Üreten insanların, çalışan insanların, arayan ve araştıran insanların

hikâyesini yazar. Bu insanlar özelliği olan, yeteneği olan, sabrı ve becerisi olan, heyecanı ve umudu olan insanlardır. Sorun onların kendinde değil çevrelerindedir, engel içlerinde değil dışlarındadır. Hikâyelerde kötülüğü ve karamsarlığı temsil eden tipler de vardır. Onlar, umutsuzluğun, sefaletin ve tükenmişliğin ifadeleridir. Tuğcu'nun öne çıkardığı tiplerin her biri olumlu tiplerdir, umutlu tiplerdir. Karamsarlıktan, tükenmişlikten eser yoktur onlarda. Acı çekme, kendi yolunu arama, denilebilirse "kendini gerçekleştirme" yolunda mücadele vermedir; bu yüzden aynı zamanda umuttur. Tuğcu'nun hikâyeleri, hep iyilerin zaferi, kötülerin yenilgisi ile biter. Yaşanan tüm zorluklar, umuda uzanmak içindir. Acı sevince çok yakındır. Umutsuzluk umudun yanı başındadır. Umarsızlık çarenin kapısıdır. Çekilen acılar umudun yeşermesi içindir. Bu nedenle acı ve gözyaşı, hiçbir zaman kendi başına bir değer değildir. Onlar, umudu, iyimserliği görmek ve geliştirmek için bulunurlar. Asıl olan umuttur, iyiliktir, huzurdur. Asıl olan iyilik ve iyiliğin zaferidir.

Sonuç

Tuğcu bir geçiş döneminin yazarıdır. O, bir devrin batışına, yeni bir devrin doğuşuna tanıklık etmiştir. Türkiye'nin modernleşmesine, sanayileşmesine, şehirleşmesine tanıklık etmiştir. Zor zamanlarına tanıklık etmiştir. Tuğcu'nun hikâyeleri bize şunu söyler: Bir insan kendi varoluşunu gerçekleştirirse, hayat için mücadele ederse, kendini iyiliğe ve güzelliğe adarsa mutludur. Onun hikâyelerinin akıntısı hep umuda doğrudur. Tuğcu bize düşmemeyi değil düşünce kalkmayı, ağlamamayı değil ağlayınca gülmeyi öğretir; dağılmamayı değil dağılınca derlenip toparlanabilmeyi, iyileşmeyi ve gelişmeyi öğrettir. Hepimiz ondan bir şey öğrendik; her şeyden önce umudu ve iyimserliği öğrendik. Giderek ben bunun daha büyük bir bilgi olduğuna inadım. Hayata tutunma bilgisi, kırılma ama dökülmeme bilgisi, zorlanma ama pes etmeme bilgisi: iyimserliğin bilgisi, umudun bilgisi. Yani öncelikli bilgi: yaşama bilgisi. Kemalettin Tuğcu'da beni en çok çeken şey, bu umut ve yaşama duygusudur. Onun eserleri âdeta güçlü bir yaşama aşısı, güçlü bir umut terapisi gibidir. Ancak umudu hissedebilmek için, acıyı ve sıkıntıyı tanımak da gerekir. Umutsuzluğu yaşamayanlar, umuda yaklaşamazlar, acıyı tanımayanlar sevinci bilemezler. Onun eserleri, bu deneyimin ürünü olarak ortaya çıkar.

Tuğcu hikâyeleri içeriğin biçimi, duygunun sanatı önceleldiği bir noktada bulunur. Onlarda sabrın, umudun ve azmin zaferi vardır. Eksik olan şey, sanatsal olma kaygısıdır. Ama bu onun tarzıdır. Tuğcu, hikâyelerini basit bir form üzere yazar. Bu form onun işini kolaylaştırır, üretim gücünü artırır. Bu açıdan bakıldığında onun eserleri, işlenmemiş madenler gibidir; işlenmeye, geliştirilmeye, sanatsal hâle getirilmeye ihtiyaç duyarlar. Onları beğenmeyenler, değiştirmek ve düzeltisini yapmak isteyenler, sanatsal hâle getirmek isteyenler olabilir. Ama işlendikten sonra geride Tuğcu hikâyesi kalır mı, bundan emin olamayız. Tuğcu, kendi üslubu içinde bir gerçektir; onu sadeliği, yalınlığı, naifliği, bütün içtenliği, bütün basitliği ile okumalı ve anlamalıyız. O, ancak bu okuyucu tutumu karşısında kendi dilini konuşmaya, kendi havasını yansıtmaya başlar.

Tuğcu hikâyeleri, bir noktadan sonra, kendi içinde (kendisi için engel de teşkil eden) bir döngü oluşturur; anlatılar, aynı dekor, aynı talihsizlik, aynı direnç, aynı yaşama çabası, aynı umut arayışı çerçevesinde sürüp gider. Hikâyeler benzer hikâyelerdir, tipler benzer tiplerdir, acılar benzer acılardır, duygular benzer duygulardır. Felâkete uğrayan, talihsizlik yaşayan kişiler, her gün doğan güne bakıp iyileşeceği günü bekleyen hastalar gibidir. Bu nedenle Tuğcu'nun hikâyeleri bize her türlü ihtimale açık olmayı, ama ne olursa olsun, sabrı, metaneti, umudu ve iyimserliği elden bırakmamayı öğütler. Onlarda bitip tükenmez bir iyimserlik ve umut damarı vardır; eksilmez bir yaşama gücü ve enerjisi vardır. Onun kahramanları, hayata tutunan, yıkılmayan, kırılmayan ve eğilmeyen tiplerdir. Bu yaşama tutumu iyiliğe duyulan inançtan kaynaklanır. Tuğcu hikâyelerini, bir umut anlatısı olarak görmek, diğer seçenekler yanında daha uygun görünmektedir.

Serap Deliorman